

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan yazarın telif hakkı ile ilgili kısmı okuyabilirsiniz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Güveç/Türkiye – 70337/01

Karar 20.1.2009 [2. Daire]

Madde 3

Onur kırıcı muamele

İnsanlık dışı muamele

Reşit olmayan birisinin yetişkin cezaevinde tutulması: *İhlal*

Madde 5

Madde 5–3

Tutukluluk süresi

Reşit olmayan birisinin yetişkin cezaevinde dört buçuk sene tutulması: *İhlal*

Madde 6

Ceza yargılaması

Madde 6–1

Adil yargılama

Reşit olan sanığın ceza yargılamasına etkili bir şekilde katılamaması ve adalet önünde uygun bir şekilde temsil edilmemesi: *İhlal*

Olaylar: Başvurucu 1995'te, on beş yaşındayken, PKK'yle (Kürdistan İşçi Partisi) bağlantısı olduğu şüphesiyle yakalanmıştır. Başvurucu reşit olmamasına rağmen bir Devlet Güvenlik Mahkemesi hâkimi başvurunun kendisine yönelik cezai işlemlerin başlamasını beklerken yetişkin cezaevinde tutulmasını emretmiştir. Sonra, başvuru ülkenin bütünlüğüne zarar verme suçuyla itham edilmiştir. O tarihte, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin yargılama kapsamına giren bu suç için öngörülen ceza ölüm cezası idi. Başvurucu yakalanmasından sonra altı buçuk ay boyunca bir avukat yardımından yararlanmamıştır. Başvurucuyla birlikte suçlanan diğer sanıkların bazılarını temsil eden bir avukat, mahkemeye başvuruyu da temsil edeceği bilgisini vermiş, ancak duruşmaların büyük bir kısmına katılmamıştır. Başvurucunun yakalanmasından yaklaşık olarak 18 ay sonra, ceza dosyasındaki çelişkiler nedeniyle, başvurucuya itham edilen suçların sayısı düşmüş ve sadece ölüm cezasını gerektirmeyen

yasadışı bir örgüte üye olmak ve mala zarar vermek suçlamaları kalmıştır. Ekim 1997 tarihinde, başvuru bu suçlardan dolayı suçlu bulunmuş ve hapis cezasına çarptırılmıştır. Ancak Yargıtay başvuru mahkûmiyetini bozmuş ve davayı, yeniden yargılama için, ilk derece mahkemesine geri gönderilmiştir. Başvuru sağlık durumunun kötü olmasından dolayı birçok duruşmaya katılamamıştır. Avukatının da duruşmalara katılmaması nedeniyle, Temmuz 2000 tarihinde, başvuru birlikte kaldığı mahkûmlar mahkemeye bu durumu açıklayan bir mektup ve cezaevi hekiminin hazırladığı ve başvuru psikiyatri hastanesine yatırıldığını bildiren bir sağlık raporu sunmuşlardır. Başvuru durumunun iyice kötüye gitmesiyle, cezaevi hekimi başvuru ciddi psikiyatrik sorunlarının olduğunu, iki defa intihara teşebbüs ettiğini, bu teşebbüslerden biri sonucunda vücudunda ciddi yanıkların oluştuğunu ve sonuç olarak uzman bir hastanede tedavi görmesi gerektiğini bildirmiştir. Yeni bir avukat tarafından temsil edilen başvuru, Ekim 2000 tarihinde, teminatla tahliye edilmiştir. Sonra hazırlanan bir psikiyatrik raporda, başvuru tutuklu olduğu sürede başlayan ve burada geçirdiği süre zarfında kötüleşen bir « majör depresyon » geçirdiği sonucuna varılmıştır. Başvuru yasadışı bir örgüte üye olmaktan dolayı suçlu bulunmuş ve sekiz yıl dört ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Yargıtay başvuru mahkûmiyetini onamıştır.

Türkiye’de reşit olmayan kişilerin davalarının sonucunu beklerken yetişkinlerle aynı cezaevine konulmaları uygulaması Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, Avrupa Sosyal Haklar Komitesi ve Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi gibi bazı uluslararası denetleme organlarının eleştirilerine konu olmuştur. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 37. maddesi, bir çocuğun tutuklanıp alıkonulmasının en son başvurulacak bir önlem olması, tutukluluğunun uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulması, özgürlüğünden yoksun olan her çocuğun, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, yetişkinlerden ayrı tutulması gerektiğini düzenlemektedir. Bu madde aynı zamanda özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların kısa zamanda yasal yardımdan yararlanma haklarını güvenceye almaktadır.

Hukuk: Madde 3 – a) *Kabul edilebilirlik (iç hukuk yollarının tüketilmesi):* Hükümet, atıfta bulunduğu hukuk yolunun etkili olduğunu ortaya koymamıştır. Ancak, her halükarda, bu davanın özel koşulları dikkate alındığında, başvuru ağır sağlık problemleri, uzun bir dönem uygun bir şekilde temsil edilmemiş olması ve adli makamların reşit olmayanlar için öngörölmüş kuralları hiçbir şekilde dikkate almamaları nedeniyle, başvuru iç hukuk yollarını tüketme şartından muaftır.

Sonuç: İtirazın reddi (Oybirliğiyle).

b) *Esas:* Başvuru 15 yaşındayken, ulusal hukuk ve Türkiye’nin uluslararası yükümlölüklerine aykırı bir şekilde, bir yetişkin cezaevinde tutulmuştur. Başvuru psikolojik problemleri cezaevindeki tutukluluğu sırasında başlamış ve sonrasındaki tutukluluk süresince kötüye gitmiştir. Başvuru tutukluluğunun beş yılını yetişkin mahkûmlarla geçirmiştir. Bunun ilk altı buçuk ayında hiçbir avukat tavsiyesine erişimi olmamıştır. Aslında, tutuklandıktan yaklaşık beş yıl sonrasına kadar yeterli yasal temsil imkânı olmamıştır. Bu koşullar ve on sekiz ay boyunca ölüm cezası öngören bir suçla yargılanması, geleceği bakımından başvuru için büyük bir belirsizlik yaratmış ve başvuru birkaç kez intihara teşebbüs etmesiyle sonuçlanan psikolojik sorunlara neden olmuştur. Ulusal makamlar başvuru sorunlarından doğrudan sorumlu olmakla kalmayıp, kendisine yeterli tedavi imkânı da sağlamamışlardır. Başvuru yaşı, yetişkinlerle birlikte cezaevinde tutuklu kaldığı süre, yetkililerin psikolojik sorunları için kendisine yeterli tedavi olanağı

sağlayamaması ve intihar girişimlerini önlemeye yönelik olarak hiçbir adım atmamaları dikkate alındığında, başvuru insanlık dışı ve onur kırıcı muameleye maruz bırakılmıştır.

Sonuç: İhlal (Oybirliğiyle).

Madde 5 § 3 – Başvurucunun tutukluluğu yakalandığı tarihten başlayan ve mahkeme tarafından mahkûm edilmesi tarihine kadar devam eden dönem ile mahkûmiyeti Yargıtay tarafından bozulduğu tarih ile kefaletle serbest bırakıldığı tarih arasındaki dönemleri kapsamakta olup dört buçuk yıl sürmüştür. Başvurucunun tutuklu yargılanma esnasında cezaevinde geçirilen süre söz konusu mahkûmiyet kararından düşülmüş olsa bile, başvuru, AİHS anlamında, « mağdur » sıfatını kaybetmemiştir. Başvurucunun bu kadar uzun süre tutuklu kalmasına ilişkin bir kamu yararı gereği yoktu. Mahkemelerin, gerek iç hukuk gerek uluslararası sözleşmeler bağlamındaki yükümlülükleri paralelinde, önce alternatif yöntemleri değerlendirdiklerini ve tutukluluğu en son başvurulacak yol olarak kullandıklarını gösterir hiçbir bulgu yoktur. Türkiye'yle ilgili en az üç kararda, AİHM, başvuru tutukluluğundan çok daha kısa tutukluluk sürelerinin 5 § 3 maddesini ihlal ettiği sonucuna varmıştır. Sonuç olarak, başvuru tutukluluk süresi haddinden uzun olmuştur.

Sonuç: İhlal (Oybirliğiyle).

6 § 3 c) maddesiyle bağlantılı olarak 6 § 1 maddesi – Başvurucunun davası, reşit olmayan bir şahsın yargılama sürecine etkili katılımı ve avukat yardımı alma hakkıyla ilgili önemli konuları ilgilendirmektedir. Başvuru başta kanunun ölüm cezası öngördüğü bir suçla itham edilmiş ve bundan dolayı da, küçük yaşına rağmen, yargılaması bir çocuk mahkemesinde yapılmamış ve devlet tarafından kendisine bir avukat verilmemiştir. Başvurucunun polis, savcı ve hâkim tarafından sorgulandığı sırada bir avukat tarafından temsil edilmediği ve sağlık durumunun duruşmaların yarısından fazlasına katılmasına müsaade etmediği dikkate alındığında, başvuru etkili bir şekilde yargılamaya katıldığı söylenemez.

Sonradan bir avukat tarafından temsil edilmiş olması bu sonucu değiştirmez, çünkü başvuru temsil edeceği bildirilen ilk avukat duruşmaların büyük bir çoğunluğuna katılmamış ve başvuru yeniden yargılamanın önemli son safhaları boyunca ve kendisine yeni avukat atanana kadar avukat yardımından tamamiyle yoksun kalmıştır. AİHM, adli yardım kapsamında atanmış bir avukatın söz konusu olduğu durumlar veya avukatın etkili temsil görevini açıkça ihmal etmesi durumu dışında, normalde devletin bir sanık avukatının davranış ve kararlarından sorumlu tutulamayacağını belirtir. Bu davada, başvuru temsil eden ilk avukat adli yardım kapsamında atanmamıştır. Ancak, AİHM, bu olaydaki bazı unsurların – başvuru yaş, itham edildiği suçların ciddiyeti, ceza dosyasındaki çelişkiler, avukatının kendisini açıkça gerektiği gibi temsil etmemesi ve başvuru birçok duruşmaya katılmamış olması – mahkemeyi, başvuru acilen yeterli avukat yardımına ihtiyacı olduğunu düşünmeye sevk etmesi gerektiği kanısındadır. Uygun bir avukat yardımı eksikliği başvuru yargılamasına etkili olarak katılamamasının sonuçlarını daha da ağırlaştırmış ve adil yargılanma hakkını ihlal etmiştir.

Sonuç: İhlal (Oybirliğiyle).

Madde 41 – Davanın kendine özgü vahim şartları ve tespit edilen birden çok ihlalin niteliği dikkate alınarak, başvuruya manevi tazminat olarak 45 000 EUR ödenmesine karar verilmiştir.

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2012.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmi dilleri Fransızca ve İngilizce'dir. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, kalitesi konusunda herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının veritabanı olan HUDOC üzerinden (<http://hudoc.echr.coe.int>) veya HUDOC'un bildirdiği başka veritabanları üzerinden yüklenebilir. Davanın isminin tamamen yazılması, yukarıdaki telif hakkıyla ilgili ifadelerin kullanılması ve insan haklarına destek Fonu'na referans yapılması şartıyla ticari olmayan amaçlarla kullanılabilir. Bu çevirinin tamamını veya bir kısmını ticari amaçlarla kullanmak isteyen herkesin, bu durumu belirtilen adrese bildirmesi rica olunur: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.